
Важни обществено-икономически и политически теми

Вестник 24 часа

✓ Евростат видя скок на заплатите ни с 12%

<http://www.24chasa.bg/Article.asp?ArticleId=1042064>

Разходите за заплати на работодателите у нас за един час труд са скочили с 12,1 на сто през второто тримесечие на 2011 г. спрямо същия период на миналата година. Това показват данни на европейската статистическа служба Евростат, обявени вчера. В услугите увеличението е с 14,9%, в индустрията - с 9,3%, а в строителството - с 5,5 на сто.

По данни на НСИ пък разходите за възнаграждения у нас са по-високи с 9,7% за един отработен час на годишна база. Причината за разминаването с Евростат е различният обхват на включените в изследването дейности, при нас са повече, уточниха от националната статистика.

И в двата случая обаче България е на първо място по увеличение на разходите за труд на работодателите в целия ЕС. Ако освен тези за заплати се включат и останалите - например за осигуровки, се получава, че общите разходи на работодателите у нас скачат с 12,4%.

Големият ръст не е задължително да е само от по-високи заплати, може и да е заради съкращаването на най-нископлатените работници, което вдига средния размер на разходите за 1 час труд, обясниха експерти.

Вестник Класа

✓ Искров: България може да е пример за страните в еврозоната

http://www.klassa.bg/news/Read/article/181013_%D0%98%D1%81%D0%BA%D1%80%D0%BE%D0%B2%3A+%D0%91%D1%8A%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%8F+%D0%BC%D0%BE%D0%B6%D0%B5+%D0%B4%D0%B0+%D0%B5++%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D1%80+%D0%B7%D0%B0+%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%82%D0%B5+%D0%B2+%D0%B5%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0

Еврото изисква фискална дисциплина и отговорни структурни политики. В това отношение България може да бъде модел за подражание за голяма част от страните - членки на еврозоната. Това посочи гуверньорът на БНБ Иван Искров при откриването на изложбата „Еврото“ в централната банка вчера. Когато през 2007 и 2009 г. страната ни е изявила желанието си за присъединяване към валутния механизъм 2 (ERM2), известен като „чакалната на еврозоната“, някои от страните членки, както и от ЕЦБ са изразили скептицизъм и са ни препоръчали да не бързаме. По зла ирония на съдбата днес някои от тези страни са в много тежко положение - едни поради сериозни финансови проблеми, а други в плен на необяснима интровертност и безкрайни вътрешнополитически диалози, разочаровайки всички нас с пълната си неспособност да вземат бързи и еднозначни политически решения, посочи още Искров. И даде за пример България, където състоянието на публичните финанси е повече от задоволително, банковата система е много добре капитализирана и високоликвидна и ще свием бюджетния дефицит под 3% още тази година. Като че ли институциите и политическата класа в източноевропейските страни се оказаха по-подготвени за действия в условия на криза, коментира Искров.

„Не казвам това като някаква форма на злорадство. Ни най-малко. Никой не е щастлив, когато комшията му е болен“, метафорично обрисова ситуацията гуверньорът на БНБ и препоръча повече солидарност в Европа и най-вече да се спре с разноговоренето, особено в страните - сърцевина на еврозоната, и да се пристъпи към конкретни действия.

„България ще приеме еврото в някакъв бъдещ момент, но страната трябва внимателно да се приготви за това преди и след въвеждането на единната валута“, пък посочи Хосе Мануел Гонсалес-Парамо, член на Изпълнителния съвет на ЕЦБ. „БНБ категорично подкрепя действията на ЕЦБ за затруднените страни - членки на еврозоната, и се учудваме на критиките и призивите за стерилност на институцията. Трябва да сме абсолютно наясно, че не може да има политическа, социална или каквато и да е стабилност, в т.ч. и ценова стабилност, ако нямаме предусловието, наречено „финансова стабилност“, посочи още Искров.

Изложбата „Еврото“ се организира за първи път в България. Тя разказва историята на единната валута и може да бъде посетена в паричния салон на БНБ до 20 ноември 2011 г.

Вестник Капитал

✓ Краят на пътя

http://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/sviat/2011/09/16/1157649_kraiat_na_putia/

"Щом като продължаваме да се тревожим за бъдещето, значи то ще бъде по-добро." Ако приложим този цитат на бившия икономически съветник на американския президент Барак Обама Лари Съмърс към еврозоната, тя би трябвало да има блестящо бъдеще. Защото състоянието ѝ в момента тревожи всички - не само европейците, но и САЩ, МВФ, Китай и останалите изгряващи звезди от БРИК клуба (Бразилия, Русия и Индия). А както се пошегува не много весело сп.

Economist, когато Русия започне публично да се притеснява за финансовата стабилност на ЕС, вместо да е обратното, значи еврото никак не отива на добре.

И най-страшното не е нито това, че през седмицата пазарите отново потънаха от паника, нито че кризата пълзи опасно към банките, нито пък рискът експлозията в еврозоната да разбие на парчета глобалното възстановяване и да надигне втора вълна на рецесията. Най-страхосащ е фактът, че ЕС изглежда все по-разединен и объркан, а бранителите на общата валута са с изчерпани муниции и идеи. Битката е буквално на живот и смърт - еврозоната вече е в шоковата зала и без радикално лечение няма да излезе оттам цяла и непокътната.

В какофонията от разнопосочни послания и интереси спасителната посока е сравнително ясна. ЕС трябва бързо да предпази уязвимите банки и да отблъсне атаките на пазарите срещу държавите, които все още имат шанс да избегнат фалита. След това да помисли за рецепта за растеж, който да направи по-лесни следващите дългосрочни стъпки към по-устойчива и имунизирана срещу нови подобни кризи еврозона. Независимо дали решението включва по-дълбока икономическа интеграция, промени в договорите на ЕС и общи еврооблигации. Или крие риска страните като България, които още не са приели еврото, да останат извън важните разговори.

Друг е въпросът какво изисква това от европейските лидери и има ли желаещи да платят политическата цена. Алтернативата обаче е колкото стряскаща, толкова и реална - разпад на еврозоната с всички невъобразими и невъзможно тежки последствия.

Страх и омраза в еврозоната

"Страхът се прокрадва из коридорите на Брюксел. Той е там от известно време, обикновено неизречен и омаловажен. Сега вече е съвсем явен и открит. Това е страхът от загубата на контрол над събитията. Това е осъзнаването, че повечето идеи вече бяха изпробвани, но кризата в еврозоната продължава да се задълбочава", пише европейският редактор на британската Би Би Си Гавин Хюит.

В последните 18 месеца германският канцлер Ангела Меркел, френският президент Никола Саркози и компания направиха един куп извънредни среднощни срещи, помпозни, но кухи декларации и половинчати мерки. Освен това изсипаха милиарди евро. Всичко беше напразно. Колосалният дълг на Гърция само се увеличи още повече (до 150% от БВП), икономиката ѝ преживява трета година на рецесия (спадът тази година ще е между 5 и 7%), а последните плачевни данни за изпълнението на бюджета накараха миналата седмица мисията на "тройката" от ЕС, МВФ и Европейската централна банка (ЕЦБ) да си тръгне предсрочно от Атина.

Всичко това уби и последните останали надежди (ако изобщо е имало такива), че спасяването на Гърция може да проработи. Отчаяни мерки като въвеждането на нов извънреден данък върху имотите, който трябва спешно да запълни пробойните в бюджета и ще бъде събиран със сметките за ток (доста показателно за способностите на данъчната администрация), са сигнал колко безнадеждна е ситуацията.

Нещо повече - гръцкото фиаско вече коства намаляването на кредитния рейтинг на две френски банки, Societe Generale и Credit Agricole, заради експозициите им към страната. А според Reuters на срещата на финансовите министри от еврозоната на 17 септември (след редакционното приключване на "Капитал") ще бъде представен анализ на високопоставени експерти на ЕС, според който има опасност Европа да се изправи пред нов дефицит на кредитен ресурс, тъй като кризата тръгва към банките. На срещата в Полша ще присъства и американският финансов министър Тимъти Гайтнър - безпрецедентен пример за засилващия се международен натиск върху ЕС да изгаси пожара в къщичката си, преди да е плъзнал към цялата световна икономика.

Същевременно вторият спасителен пакет от 109 млрд. евро за Гърция, договорен през юли и предвиждащ важни неща като увеличаване на ресурсите, гъвкавостта и ролята на Европейския фонд за финансова стабилност (EFSF), все още виси във въздуха. Досега той е одобрен от парламентите на едва две държави, Белгия и Франция. Ако за гласуването му в германския Бундестаг на 29 септември Меркел не получи подкрепата на всички депутати от управляващата коалиция, това не само ще разклати сериозно позициите ѝ, но дори може да доведе до предсрочни избори.

"В момента в Берлин има много бурен и остър дебат за еврозоната и той не е толкова между опозицията и правителството, колкото в рамките на самото правителство. Това създава объркване накъде отива Германия", казва пред "Капитал" Томас Клау от Европейския съвет по външна политика (ЕСВП). Според него политиките в Германия (като министъра на икономиката Филип Рьослер), които говорят за фалит на Гърция, го правят против волята на канцлера и не са представителни за позицията на правителството.

Раздорите в Берлин са само едно от проявленията за нарастващото разцепление в еврозоната. Друг такъв знак беше оставката от управителния съвет на ЕЦБ на германеца Юрген Щарк почти три години преди изтичането на мандата му, която разклати пазарите. Тя беше разчетена като сигнал за несъгласие с водената от банката политика на изкупуване на облигации на проблемни страни в еврозоната като Италия и Испания в опит да укроти драстичното им оскъпяване. "Това е сигнал за огромни проблеми вътре в ЕЦБ. Германците очевидно никак не са доволни от линията на банката", коментира пред в. Financial Times Манфред Нойман, професор по икономика от Университета в Бон.

В последния месец ЕЦБ инвестира над 35 млрд. евро в испански и италиански дълг в допълнение към гръцките, ирландските и португалските облигации за 76 млрд. евро, които е изкупила от май 2010 г. насам. "За мен най-големите герои на кризата са централните банки - ЕЦБ и Федералният резерв на САЩ. Те са от ключово значение за преминаването през нея и ще продължат да играят значима роля и след края ѝ. Ясно е обаче, че не могат да бъдат оставени сами да водят битката", коментира Ариго Садун, изпълнителен директор на МВФ, отговарящ за Гърция, Италия и Португалия, по време на конференция на Pioneer Investment в Изео.

✓ **В интерес на България и на Европа е да има твърдо решение за Гърция**

http://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2011/09/16/1157627_v_interes_na_bulgariia_i_na_evropa_e_da_ima_tv_urdo/

Кой според вас е верният път за справяне с кризата на глобално ниво в момента? Този на САЩ - фискални стимули и печатане на пари, или този, за който настоява Германия – бюджетна дисциплина и ограничаване на дълговете?

Германският. И ние сме твърди поддръжници на модела на фискална дисциплина. Затова изготвихме и Пакта за финансова стабилност, който в момента е в парламента. За големите държави донякъде може би фискалните стимули биха проработили като средство за излизане от кризата. В началото и Германия пробва този модел, но видя, че той не работи, и бързо се отказа от него. Пазарите вече стигнаха до извода, че когато има фискални стимули, те водят до увеличение на публичния дълг, а някой така или иначе ще трябва да го плати след това. Просто тежестта се прехвърля на следващите поколения. Германия бързо разбра това. Следващата държава, която започна да го осъзнава, е Италия.

Доколко общите еврооблигации са добра идея за справяне с кризата?

Според мен не са добра идея, въпреки че мненията в еврозоната по този въпрос са различни. Еврооблигациите са друг начин да се помогне на фискално по-слабите държави като Гърция за сметка на другите. Затова Германия има доста смесени чувства по тази тема. Аз също смятам, че това е скрита форма на субсидиране на гръцката държава. А и еврооблигациите са друг вид дълг и някой трябва да го плаща. Затова смятам, че в крайна сметка еврооблигациите няма да се приемат като идея в този формат.

А в какъв формат са приемливи?

Общи еврооблигации не са приемливи. Тук изниква въпросът защо трябва да помагаме на прекомерно задлъжнели икономики, които не спазват фискална дисциплина. Ясно е, че трябва да се предприемат мерки за справяне със ситуацията в краткосрочен план. Проблемът е, че се видя, че не може да се направи нищо само чрез финансиране на бюджетния дефицит на Гърция. Големият проблем е как ще се финансира дългът ѝ и този въпрос не предполага издаването на общи еврооблигации и наливането на нов ресурс. Предполага фискална дисциплина, което не може да се случи, ако няма някакъв вид реструктуриране.

Все повече анализатори говорят за частичен фалит на Гърция като изход от ситуацията. Какво е вашето мнение?

Гърция е в най-тежко положение в сравнение с всички останали страни от еврозоната – голям бюджетен дефицит и публичен дълг над 150% от БВП. Страната не успява да постигне заложената програма за свиване на дефицита, а икономиката ѝ се представя по-зле от очакваното. Затова и доверието на инвеститорите и на международните институции към нея започва да се изчерпва. Една част от реформите, които трябваше да направи Гърция, също вървят по-бавно, отколкото трябва. Затова и все повече анализатори са на мнение, че т.нар. организирано частично реструктуриране на дълга на Гърция е инструмент за решаване на кризата там. Гръцката икономика би спечелила от това – ще получи глътка въздух, за да може да се възстанови по-бързо. Гърция обаче е част от еврозоната и въпросът е дали частично реструктуриране на дълга няма да окаже по-тежки последици върху самата еврозона. Според мен няма такава опасност.

Какъв ще е ефектът за България?

За няколко дни най-вероятно ще има някакви сътресения на пазара не само в България, но и във всички страни, които са свързани с Гърция. Но дългосрочно подобно решение ще донесе ползи, защото ще има някаква предсказуемост. Това, което пречи в момента в Европа, е липсата на сигурност.

Как ще коментирате идеите за създаването на някакъв вид икономическо правителство в еврозоната или пък за комисар по бюджетната дисциплина?

На този етап нито едната, нито другата според мен са възможни, макар че звучат разумно. Ние и досега имахме Евростат, а Европейската комисия следеше бюджетите на страните членки. И ако отново ще се създават структури, които само ще увеличат бюрокрацията в Брюксел, едва ли това е най-добрият модел. По-скоро моделът, който според мен ще работи най-добре, е държавите да се обвържат с много по-строги бюджетни правила. Тогава, вместо да разчитаме на Брюксел да ни наблюдава фискално, парламентите във всички държави ще могат да следят по-отблизо фискалната дисциплина на правителствата.

А и няма да се разчита на бюрократи в Брюксел. Дори и да приемем, че е нужен подобен контрол, ще мине дълго време, докато тези хора се научат да събират и анализират този вид информация.

Как някоя страна членка може да бъде поощрена да приеме такива правила, ако не вижда смисъл в тях?

Определено трябва да има обща политика в еврозоната по този въпрос. Може би и извън еврозоната – в целия ЕС. Вместо да се говори за някакви общи фискални правила в пакта "Евро плюс", тези фискални правила трябва да се разпишат в националните законодателства на страните членки и това да се изисква чрез някакъв вид евродиректива. И ако внимателно се прочете комюникето след последната среща между Меркел и Саркози в края на август, това е основното и новото, което те предлагат. Изрично се посочва, че следваща добра стъпка е в националните законодателства да залегнат маастрихтските критерии.

Някои държави извън еврозоната начело с Полша сега настояват да участват в разговорите за бъдещето на валутния съюз. България бори ли се за място на масата?

Имаме формат за дебат и този формат е пактът "Евро плюс". Затова и след вътрешни дебати България реши да се включи в него. Така че въпросът е не дали липсва форум. Проблемът е, че всички са се фокусирали върху несигурността в еврозоната. А тя идва от Гърция и въпросът е как може да се помогне така, че тя да излезе от рецесията по-бързо. Когато се реши основният проблем, тогава и несигурността ще е много по-малка. Тогава вече може да се занимават и с тази тема, защото в момента вниманието и на анализаторите, и на политиците е фокусирано върху еврозоната. Причината е, че проблемът на Гърция може да повлече и други икономики.

Последно каква е позицията на България по отношение на еврозоната?

Тя не се е променяла, променят се интерпретациите в медиите. В последните 14 години страната е във валутен борд и курсът на лева е фиксиран към еврото. Така че нашето бъдеще е в еврозоната. Други идеи освен влизането във валутния механизъм ERM II няма и не би трябвало да има. Друг е въпросът кога е удобният момент за влизане в еврозоната. Този въпрос обаче в момента не е на дневен ред за България. Той ще стои, след като изпълним всички критерии за влизане в ERM II. А по всичко личи, че това ще се случи с бюджета за тази година. След като приемем и Пакта за финансова стабилност, вече ще можем да кандидатстваме за валутния механизъм. А и да се надяваме, докато тече този процес, проблемите на еврозоната ще бъдат решени.

На какво според вас се дължи колебливостта на пазарите напоследък?

Причините са две. Едната се дължи на САЩ и фактът, че наливането на толкова много пари от правителството и Федералния резерв не дава търсения резултат. Въпреки това все още се очаква моментът, в който САЩ ще обявят, че работят върху програма за фискална консолидация. Предвид предстоящите президентски избори догодина обаче явно няма да е скоро. Втората причина е гръцкият проблем и състоянието на еврозоната. Всички очакват някакво твърдо решение за Гърция. През последните две години видяхме, че наливането на финансов ресурс е частично решение, което помага на правителството в Гърция да работи, но не решава дългосрочния въпрос, свързан с големия дълг на страната и неговото обслужване.

Доколко колебанията на международните пазари сега биха се отразили на икономиката в еврозоната, а оттам - и на България?

От резултатите за второто тримесечие на годината видяхме, че в почти всички икономики от ЕС се забелязва забавяне, включително във Франция, Германия, Холандия, Италия. С други думи, явно колебанието на пазарите има директно влияние върху европейските икономики, а оттам с малко закъснение то идва и в България. Ако германската, италианската и холандската икономика се забавят (тъй като те са ни основните външнотърговски партньори), няма как това да не се отрази и на България. Да се надяваме, че по-слабото второ тримесечие се дължи на проблемите около САЩ, Португалия, Гърция. Но няма начин засилващата се несигурност сега да не даде отрицателен ефект и върху европейската икономика, и върху България. Затова е в интерес на България и на цяла Европа да има твърдо решение за Гърция.

Как стои макроикономически България в момента? Посочихте, че вече работите в посока ревизия на макрорамката през следващите три години с по-нисък ръст на БВП от заложения.

Следващата икономическа прогноза ще е готова към средата на октомври. Но междувременно, ако и през третото тримесечие европейските икономики продължат да забавят ръста си, това ще се отрази и на България. Определено не очаквам рецесия или забавяне на българската икономика, а 3-4% ръст. Това е по-малко, отколкото очаквахме. Но през октомври, когато ще са готови данните за третото тримесечие за целия ЕС, ще е ясно накъде вървим и ние.

Има ли план Б, ако се окаже, че вариациите на пазарите в момента са предвестник на по-бавно възстановяване на икономиките?

Това е вторична тема за държавите, които имат голям дълг, и правителствената им политика сега трябва да се промени рязко в посока съкращения на бюджетните разходи. Ние имаме нисък дълг и дефицит, който вече е в рамките на маастрихтските критерии. С други думи – имаме възможността да продължим фискалната си политика, която водим вече втора година. Така че резки промени от рода на тези в Италия или Испания не са ни нужни. Въпросът не е финансов или фискален, а как ще изглежда българската икономика през следващите няколко години. Ако има голямо забавяне в Европа, то ще се отрази на износа ни, който през последните две години растеше с по 40-50% годишно. Следователно не само промишлеността, а и други сектори на икономиката трябва да дръпнат повече, за да имаме балансиран ръст. Например селското стопанство. За радост през следващите две години сме планирали и повече инвестиции в инфраструктура. Извън това не мисля, че са необходими други мерки.

На какъв бюджет ще заложите през следващата година и сега ли е моментът да се говори за повишаване на доходите?

Повишаването на доходите ще е съобразно възможностите на бюджета. Затова и аз казах, че макар да имаме амбиции и идеи как може да стане това, ще изчакаме до средата на октомври, за да видим първата пълна прогноза за следващата година. А и ако има увеличение на доходи, то ще се фокусира само върху най-слабите социално групи. Не можем да си позволим повишаване на всички пенсии. Иначе аз съм доволен от начина, по който изготвихме бюджета за 2011 г. Така че за следващата година ще видим каква е прогнозата за икономически растеж и съответно на тази база евентуално може да има леко увеличение на цялостния бюджет. Идеята ни е да започне и леко преразпределение на средства от сфери, които са с изминала важност като сигурност, към сфери, които ще са важни за бъдещото развитие на икономиката.

Дайте съвет на бизнеса в България - какво трябва да прави и от какво да се въздържа през следващата година, както и какво да очаква?

Определено да не очаква вдигане на данъци. Това, което се забелязва, ще видим дали е тенденция, че Западна Европа расте по-бавно. Така че фирмите, които изнасят, е добре да се фокусират повече върху други по-перспективни пазари – Азия, Латинска Америка. Важно е да се следят и процесите в Близкия изток и да се види дали не може да се навлезе по-активно в тези пазари, които ние познаваме добре отпреди 20 години. Иначе в строителството ще има много повече възможности и заради инвестициите в инфраструктура, и заради това, че започваме активна програма за саниране. Остава темата за сектора на услугите, който се влияе предимно от поведението на потребителите.

Като цяло въпреки сътресенията в Европа не очакваме подобни в България, а оттам и допълнително свиване на вътрешното търсене. А и домакинствата продължават да спестяват пари – само през август те бяха над 1 млрд. лв.

Как проблемите на гръцките финансови институции се отразяват на българската банкова система?

Важно е да се знае, че дъщерните дружества на гръцките банки в България водят напълно отделно счетоводство, приходите и разходите им също са независими. А и някъде отпреди три години те започнаха да се снабдяват с допълнителен финансов ресурс изцяло от депозити в България. Така че те не зависят нетно от това какви финансови възможности имат майките им в Гърция. Това важи и за останалите чужди банки с дружества тук. Така че директни притеснения няма. Въпросът е, ако се появи някаква паника в Гърция, тя да не се пренесе в България. Но смятам, че няма никакви причини това да се случи. БНБ от години води консервативна политика, а и финансовите резултати на банките в България са добри. Очаквам започналият процес на банкова консолидация в Гърция да продължи, така че ще останат по-малко, но по-добре капитализирани банки.

Ще се отрази ли и как на България обявеното понижение на рейтингите на две големи френски банки, които имат свои дружества в страната?

Понижението на рейтинга им е следствие на това, че те имат доста големи експозиции към Гърция. Тяхното присъствие в България обаче е ограничено, така че директен или индиректен ефект тук няма да има. Влиянието по-скоро е, че международните пазари вече отчитат, че проблемите в Гърция започват да се пренасят и към други държави. Най-засегнатата в случая е банковата система на Франция. И въпросът вече е не само какво може да направи гръцкото правителство, а съответно какво може да направи и френското.

Какво може да направи?

Ако има по-дългосрочен проблем с френските банки, единственият начин е правителството да ги подпомогне, така че да вкара допълнителна ликвидност в системата.

Каква е прогнозата ви за бъдещето на еврозоната?

Еврозоната е не само финансова, а и политическа идея. За да има единна политика, бъдещето на Европа е във все по-голямо сближаване на икономиките на страните членки. А и отделните държави са достатъчно малки спрямо останалите големи икономики в световен мащаб и съответно трябва да се действа заедно. Никой разумен политик в Европа няма да допусне да бъде застрашено бъдещето на еврозоната. Доскоро този въпрос се разглеждаше заедно с въпроса за бъдещето на Гърция. Все повече анализатори обаче са на мнение, че трябва да има възможност някои държави временно да излязат от еврозоната. Остава да видим дали и на политическо ниво тази идея ще бъде приета, или има и други алтернативи.

✓ Бисер Петков: Няма нужда от смяна на пенсионния модел

http://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2011/09/16/1157769_biser_petkov_niama_nujda_ot_smiana_na_pensio_nnii_model/

Необходими ли са промени в пенсионния модел в България, за да бъде по-устойчива пенсионната система, от една страна, а пенсиите - по високи, от друга?

Според мен сегашната посока е правилна. Няма нужда от системна реформа на този етап, която да промени сериозно модела и архитектурата, която беше възприета през 2000 г. По-скоро е необходимо подобряване в отделните елементи на пенсионната система. Както в разходопокривната част, така и в допълнителното пенсионно осигуряване има възможности за усъвършенстване на съществуващите регулации. Неотдавна Комисията за финансов надзор оповести, че е приела проект на закон за изменение в Кодекса за социално осигуряване (КСО), който предвижда постепенно намаляване на таксите, удържани от пенсионноосигурителните дружества. Това при равни други условия би увеличило натрупванията в отделните партии и размера на пенсиите.

Промените от 2010 г. също бяха необходими. Те съвпаднаха с икономическата криза, която сериозно изостри проблемите на пенсионната система - и капиталовата, и разходопокривната. Тя увеличи финансовия натиск върху бюджета от страна на разходопокривната система, защото постъпленията от осигурителни вноски намаляха.

Капиталовата система също загуби заради намаляването на доходността и обезценката на активите.

Миналогодишните промени за увеличаване на изискванията за стаж и възраст за пенсиониране са разтегнати твърде много във времето. Трябва ли сроковете да бъдат скъсени?

- Не бих могъл на този етап да кажа дали промяната в параметрите, така разположена във времето, ще е достатъчна, за да се решат проблемите и главно проблемът, свързан с финансовата неустойчивост на разходопокривната система.

Вероятно при вземането на решенията са отчитани и други фактори, а именно как ще се възприемат промените. Всяка реформа, свързана със затягане на условията за достъп до пенсия, предизвиква негативна реакция. Промените винаги са плод на някакъв компромис, който вероятно ги отклонява от това, което е необходимо да се случи според актюерските разчети.

Трябва да се отчита фактът, че до 2009 г. се покачваше възрастта за пенсиониране, както беше прието с реформата през 2000 г. - до 63 г. за мъжете и 60 г. за жените. От 2012 г. на практика започва ново покачване - на стажа. За хората това е една непрекъсната надпревара с времето. Увеличаването на осигурителния стаж заедно с отпадането на точковата система вероятно ще доведе до това значителна част от хората да се пенсионират, когато навършат 65 г.

Трябва ли да има още промени по отношение на ранното пенсиониране?

Безспорно по-важният икономически показател за системата е не толкова законово установената възраст за пенсиониране, а ефективната пенсионна възраст. Тя е доста по-ниска от законово установената. Според мен е трудно да се отнемат вече предоставените преференции. Би трябвало обаче да се направи всичко възможно максимално да се ограничи практиката на непрекъснато разширяване на кръга от хора, които се пенсионират на по-ниска от общо установената възраст, защото това натоварва системата. Според мен кръгът е достатъчно широк. Тези режими на ранно пенсиониране са твърде щедри. Това е проблем на много системи, не само на българската, но може би при нас нещата вече са достигнали до критична точка.

Многократно се увеличиха хората с инвалидни пенсии. Какво трябва да се направи, за да се намалят злоупотребите?
От изказвания на министъра на труда и социалната политика знам, че се предвижда изваждане въобще на инвалидните пенсии от системата на НОИ. Това би имало смисъл, ако доведе до по-ефективен контрол върху самата медицинска експертиза и впоследствие върху разходите, свързани с инвалидните пенсии. Предполагам, че има разработена една по-солидна концепция, на базата на която да се вземе това решение.

Необходимо ли е да се увеличат вноските в допълнителното задължително осигуряване за сметка на общественото?
Вече е предвидено нарастване на вноската в универсалните пенсионни фондове. От 2017 г. тя би трябвало от 5% да стане 7%. Ако се следва стратегията на пенсионния модел от 2000 г., задължителното пенсионно осигуряване на капиталов принцип допълва разходопокривната система. Това е ключов момент в този обществен договор, на базата на който е подкрепена пенсионната реформа, и той не бива да се ревизира.

Има икономисти, които смятат, че трябва максимално да се ограничи разходопокривната система за сметка на капиталовата. Мисля, че икономическата криза наложи преоценка на тези възгледи. Страни, в които беше извършена много по-радикална реформа в посока на замяна на разходопокривната с капиталова система, като Чили например, възстановиха в голяма степен разходопокривната част.

Драстичен пример е Унгария, която национализира активите във втория стълб. Други държави намаляват или замразяват размера на осигурителните вноски във втория стълб. В България нямаше такива сътресения, ако изключим това, което се случи с професионалните пенсионни фондове. Мисля, че ние сме една от малкото страни, в които има визия за нарастване на вноската във втория стълб.

Къде е здравословната граница?

Какво да влиза в първия и във втория стълб до голяма степен е свързано със заложената пропорция, в която ще се формира пенсията на хората, родени след 1959 г. Важно е тя да бъде спазена, защото ако в първия стълб пенсията са дефинирани плащания, свързани с осигурителния стаж и принос на лицата, при универсалните пенсионни фондове техният размер зависи от натрупването и от доходността. Тоест там няма предварително поети задължения, които да бъдат финансирани. Така че частта от пенсията от втория стълб е много неустановена величина. Според мен със 7% ще достигнем баланса. В Словакия вноската е 9%, но там вторият стълб доста се ограничи, той вече не е задължителен. Два пъти се дава възможност на хората, ако желаят, да се върнат към първия стълб, което създава доста сътресения на пазара. При нас поне засега има предвидимост.

Каква според Вас трябва да е ролята на т.нар. Сребърен фонд? Как трябва да се управляват парите в него, кога да се ползват и за какви цели?

Все още е твърде рано да се ползва Сребърният фонд. Във всички случаи той е важен елемент от цялостната пенсионна система. Важно е там да постъпват приходи и да се инвестират по начин, който да осигурява добра доходност. Важно е обаче да не се допускат тези инвестиционни рискове, на които видяхме, че са изложени пенсионните фондове във втория и третия стълб. Това предполага една по-консервативна инвестиционна политика.

Тази година се очаква неизпълнение на заложените приходи в бюджета на държавното обществено осигуряване. Как може да се противодейства в краткото време до края на 2011 г.?

Към края на август неизпълнението е 238 млн. лв. В същото време са направени 31 млн. лв. икономии от разходите. Прави се всичко възможно това изоставане да се компенсира. От друга страна, се коментира, че това е дефицит, който се дължи на неправилно планиране, така че въпросът за наваксването може да отпадне.

До края на годината могат ли да се очакват по-големи приходи? Имайки предвид, че активният сезон свършва, заетостта по-скоро ще намалява.

Трудно е да се ангажирам с прогноза, защото не познавам в детайли как са се изменяли приходите. Наистина поради по-голямата сезонна заетост и някои мерки, които бяха взети, в последно време има частично компенсиране на изоставането при приходите. Но не е реалистично това, което се наблюдава за първите осем-девет месеца, да се промени тотално за сравнително краткия период до края на годината. Все пак ще се обсъдят всички възможни резерви и мерки, за да може добрият синхрон между НОИ и НАП да доведе до стопяване на този допълнителен дефицит, който е допълнителен натиск върху бюджета.

Какво планирате за бюджета през следващата година?

Специфичното тази година е, че приходната част ще се изготвя в много по-тясно сътрудничество с НАП. Разбира се, ще бъдат отчетени поуките от това, което се случва сега. И предишни години е имало отклонение на фактическото изпълнение от планираното, но когато то е в плюс, не е проблем. Когато е в минус, и то в условия на тежка икономическа ситуация, вече е голям проблем.

Как ще изглежда по-модерният НОИ и кога да го очакваме?

Смятам, че може много повече да се използва информацията от регистрите, които НОИ поддържа. Трябва да се върви колкото се може по-бързо към създаване на електронно осигурително досие на всеки отделен човек. То може да се попълва с данни от три източника. Единият е персоналният регистър, който се води от 1997 г. Другият е документацията, предавана в НОИ от ликвидиранията предприятия без правоприменик, която също се качва на електронни носители. Остава да се направи един портал, в който работодателите могат да въвеждат информация за осигурителните периоди преди 1997 г. Ако тези три неща станат факт, работата на НОИ коренно ще се промени.

Когато един човек навърши пенсионна възраст, системата ще му изпрати съобщение за размера на пенсията, която ще получи, ако реши да упражни правото си на пенсиониране. Човекът няма да е принуден да събира документи от всичките си местоработи и да чака шест месеца. Това ще облекчи много и осигурителите, които ще се освободят от издаването на документи, защото цялата информация ще бъде събрана в НОИ.

Аз не откривам топлата вода. Това са стратегии, които са разработвани преди мен в НОИ, много е направено, но трябва всекидневно да се работи в тази посока.

В по-близко бъдеще може да се осъвремени страницата на НОИ, а до няколко месеца да се създаде кол-център. Има много запитвания от граждани, а институцията няма информационен център за консултации. В бъдеще хората трябва да имат възможност да получават компетентен съвет с едно обаждане по телефона. Въпросът е да се подберат компетентни хора. Вероятно на първо време ще поканим служители с опит, възможно е и пенсионирани, за да въвеждат млади хора, които на определен етап пълноценно да ги заместят.

Времевият хоризонт до края на мандата ми като управител е твърде кратък, затова не бих искал да си поставям прекалено нереалистични цели. За мен е по-важно да се реализира това, което вече има някаква степен на готовност.

Смятат ви за нерешителен? Как мислите да опровергавате това мнение?

Бъдещето ще покаже дали тази критика е основателна. Там, където съм убеден в правотата на позицията си, ще бъда достатъчно решителен. В същото време на тази длъжност понякога се налага да се направи компромис, защото има различни интереси. Аз и до сега съм допускал разумния компромис, защото без него няма стъпка напред. Оставането на категорична позиция означава спиране на процеса и липса на решение.

Това, което е в моите правомощия, ще бъде отстоявано и осъществявано с необходимата решителност. Но от гледна точка на законови промени не всичко зависи от управителя на НОИ, защото той няма законодателна инициатива. Той предлага нещо, но дали то ще се превърне в законова норма зависи от волята на Народното събрание. Ролята на НОИ е да дава достатъчно пълна и обективна информация, за да могат тези, които са натоварени да вземат решенията, да правят информиран избор.

Профил

Новият управител на Националния осигурителен институт (НОИ) Бисер Петков е доктор по икономика и магистър по икономика на търговията от УНСС. От 1989 г. досега преподава финансов мениджмънт, капиталови пазари и борсова търговия в УНСС. Автор е на редица научни публикации в областта на финансите и капиталовите пазари, в това число и на два учебника.

От 1996 г. до 2000 г. Петков е изпълнителен директор на холдинг "Кооп-юг" и член на органите за управление на негови дъщерни дружества. От 2002 до 2003 г. е председател на Държавната агенция за осигурителен надзор. Със създаването на Комисията за финансов надзор през 2003 г. е назначен за неин заместник-председател, ръководещ управление "Осигурителен надзор".

Бисер Петков беше избран за управител на Националния осигурителен институт на 8 септември т.г. Той продължава мандата, започнат от Сотир Ушев, и ще заема сегашния си пост до 21 май 2013 г.